

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra biologie

Terapie se zvířaty se zaměřením na canisterapii

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lubica Oczková

Olomouc 2015

Vedoucí práce: Mgr. Kristýna Janišová

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškeré literární a informační zdroje.

V Olomouci dne 21. 4. 2015

.....
Podpis

Děkuji své vedoucí práce Mgr. Kristýně Janišové za cenné rady při psaní bakalářské práce a dále své rodině za podporu.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. CÍLE PRÁCE	7
3. METODIKA	8
4. TERAPIE SE ZVÍŘATY	9
4.1 Organizace zastřešující animoterapii	9
4.1.1 International Association of Human – Animal Interaction Organization	9
4.1.2 Delta society	10
4.1.3 European Society for Animal Assisted Therapy	10
4.1.4 Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům	11
4.1.5 Česká hiporehabilitační společnost	11
5. ETOLOGIE	12
6. VYBRANÉ DRUHY ANIMOTERAPIÍ	13
6.1 Felinoterapie	13
6.1.1 Plemena koček využívaná pro felinoterapii	14
6.2 Hipoterapie	16
6.2.1 Plemena koní využívaná v hipoterapii	17
6.3 Ornitoterapie	19
6.3.1 Vybrané druhy ptáků pro ornitoterapii	19
6.4 Drobní savci	21
6.4.1 Vybrané druhy drobných savců	21
6.5 Lamaterapie	25
7. LEGISLATIVA V ANIMOTERAPII	28
7.1 Přehled právních předpisů ČR týkající se ochrany zvířat	28
7.1.1 Ochrana zvířat proti týrání	28
7.2 Mezinárodní předpisy týkající se ochrany zvířat	31
7.3 Welfare zvířat	31
7.3.1 Welfare vzdělávání	33
8. CANISTERAPIE	34
8.1 Etologie psa	34
8.1.1 Ontogeneze	34
8.2 Výběr vhodného psa pro canisterapii	36
8.2.1 Volba plemene	36
8.3 Welfare psa	37
8.4 Metody canisterapie	38
8.4.1 AAT – Animal Assisted Therapy	38
8.4.2 AAA – Animal assisted Activities	38
8.4.3 AAE – Animal Assisted Education	39
8.4.4 AACR – Animal Assisted Crisis Response	39
8.5 Historie canisterapie	40
8.5.1 Historie v České republice	40
8.5.2 Historie ve Velké Británii	41
8.6 Srovnání vybrané britské a české canisterapeutické organizace	41
8.6.1 Canisterapeutické zkoušky	42

9. ZÁVĚR	44
10. SEZNAM LITERATURY	45
11. SEZNAM ZKRATEK	48

1. ÚVOD

Je důležité si neustále připomínat, že jsme součástí jednoho ekologického systému. Mnohé kultury žijí dodnes s přírodou v úzkém sepětí, které vyspělé civilizace už znají pouze z historie. Jak uvádí Zoran Nerandžič ve své knize Animoterapie aneb jak nás zvířata léčí, každé provinění vůči přírodě se nám vrátí. Příroda se nemstí, ale hledá rovnováhu (Nerandžič 2006).

V minulosti se zdravím nejčastěji rozuměla nepřítomnost choroby. Světová zdravotnická organizace však nyní vnímá zdraví jako celkový stav tělesné, duševní a sociální pohody. Jde tedy o komplexní pojem, který zdůrazňuje nejdůležitější aspekty kvality života. Už nejde pouze o to přežít, ale žít na co nejvyšší fyzické i duševní úrovni (Velemínský 2007).

Kontakt s přírodou může působit léčivě a jedním z příkladů je terapie se zvířaty, která je i tématem práce. Při těchto terapiích byl vysledován a popsán fyziologický, psychologický i sociální pozitivní vliv na člověka (Galajdová 2011). Svoji přítomností zvířata pomáhají lidem zvýšit svoji sebekontrolu a přijmout odpovědnost. Zároveň se zvířata také podílejí na dosažení lepších komunikačních dovedností.

Termín terapie se zvířaty není již neznámý, lidé se k této formě terapie obracejí stále častěji. Ať už se věnují chovu domácích mazlíčků nebo cíleně navštěvují některou terapii jako například, hipoterapii nebo canisterapii. Chce-li ovšem člověk navázat a udržovat dobrý partnerský vztah se zvířetem, musí nejen respektovat jeho fyziologické potřeby a dbát o jeho dobrý zdravotní stav a fyzickou kondici, ale musí rovněž poznat specifčnosti jeho chování a respektovat individualitu svého zvířecího společníka a přítele (Velemínský 2007).

Znalost etologie se stále více uplatňuje v chovu volně žijících i domestikovaných zvířat. V současné době se etologických poznatků využívá i k ochraně a zajištění pohody (welfare) zvířat v zemědělských chovech, laboratorních zvířat, v zoologických zahradách (Veselovský 2005). Etologie rovněž umožňuje uvědomit si dosud zřetelné vztahy člověka k říši zvířat.

2. Cíle práce

1. Uspořádání informací o terapiích se zvířaty, zmapování zastřešujících organizací v animoterapii. U vybraných druhů terapií popsat nejčastěji využívaná plemena a druhy zvířat.
2. Přehled právních předpisů zabývajících se ochranou zvířat při veřejném vystoupení a seznámení s termínem „Welfare“ zvířat.
3. V kapitole zaměřené na canisterapii vypracovat informace o etologii, ontogenezi a výběru vhodného psa pro canisterapii, welfare psa a metody canisterapie.
4. Přehled historie canisterapie v České republice a ve Velké Británii. Srovnání vybrané organizace v České republice a ve Velké Británii zabývající se canisterapií.

3. Metodika

První část práce byla zaměřena na literární rešerši. Čerpala jsem především z publikací vydaných Českou zemědělskou univerzitou v Praze, jako jsou Etika chovu a etologie zvířat (Jebavý 2012) a Využití vybraných druhů zvířat v zoorehabilitaci (Kolektiv autorů 2012). Ale také z knihy Zooterapie ve světle objektivních poznatků editované Milošem Velemínským (2007).

Legislativní část zaměřenou na ochranu zvířat jsem především získávala z internetových zdrojů Ministerstva zemědělství. Bylo potřeba prostudovat zákon na ochranu zvířat 246/1992 Sb.

V části zabývající se canisterapií jsem informace získávala z knihy Praktické využití psů v zoorehabilitaci (Svobodová 2011) taktéž v nakladatelství České zemědělské univerzity v Praze. Pro srovnání dvou organizací zabývajících se canisterapií, jsem si vybrala Pets As Therapy působící ve Velké Británii a v České republice organizace Podané ruce. Kritériem pro výběr organizace bylo nejdelší působení v této oblasti v dané zemi.

4. Terapie se zvířaty

V českém jazyce neexistuje zvláštní pojmenování metody využití zvířete jako léčebného prostředku, používá se označení přejaté z anglosaské literatury. Léčení prostřednictvím zvířat se tedy nazývá animoterapie, případně zooterapie (Nerandžič 2006). Termín animoterapie jsem si zvolila i ve své práci.

Animoterapie je definována jako léčba pomocí zvířat a zahrnuje péči o ně, dotýkání, hlazení, kontakt s nimi, komunikaci přes zvíře. Využívá interakce člověka a zvířete k této činnosti speciálně vycvičeného (Jiskrová 2012).

4.1 Organizace zastřešující animoterapii

Mezi organizace zabývající se vzájemnými vztahy mezi lidmi a zvířaty řadíme mezinárodní organizace jako, IAHAIO, Delta society, ESAAT.

V české republice terapie se zvířaty zastřešují Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ), Česká hiporehabilitační společnost (ČHS) a do nedávné doby také canisterapeutická asociace (CTA), která ale před několika lety skončila.

4.1.1 International Association of Human – Animal Interaction Organization (IAHAIO)

IAHAIO je mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířetem. Byla založena roku 1990 v USA, sdružuje jednotlivé národní organizace pracující v oblasti výzkumu i praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty, koordinuje jejich aktivity, usnadňuje výměnu nejnovějších poznatků a zkušeností mezi nimi, vypracovává mezinárodní standardy, zlepšuje informovanost laické i odborné veřejnosti o dané problematice. Zároveň podporuje myšlenku harmonického soužití a odpovědného vztahu člověka k malým zvířatům (Iahaio.org 2014).

IAHAIO je hlavním pořadatelem mezinárodních konferencí se zaměřením právě na podporu soužití člověka a zvířat. Konference se konají jednou za tři roky a jde o setkání členů asociace a vědců, kteří zde mohou prezentovat výsledky své vědecké práce. Zatím poslední konference se uskutečnila v červenci 2014 v Holandském Amsterdamu.

Členové svazu IAHAIO, jsou toho názoru, že za kvalitu života zvířat jsou velkou měrou zodpovědní jejich cvičitelé a také lidé, kteří nabízejí schopnosti těchto zvířat jiným lidem. Programy, které nabízejí aktivity a terapie za pomocí zvířat, by měly zaručit, že je

provádějí kvalifikovaní spolupracovníci a že jsou dodržována určitá pravidla, která jsou pravidelně kontrolována (Iahaio.org 2014).

Na své valné hromadě v Praze v září 1998 stanovili členové IAHAIO čtyři zásadní směrnice. Organizace IAHAIO apeluje důrazně na všechny osoby a organizace podílející se na využití zvířat s pomocnou, respektive terapeutickou funkcí – včetně všech institucí, které nabízejí odpovídající programy, aby dodržovaly následující směrnice:

Jsou využívána pouze ta zvířata, která byla vycvičena metodou pozitivní motivace a která jsou chována a ošetřována v souladu se svými potřebami.

1. Jsou provedena všechna opatření, aby nebyla dotyčná zvířata vystavena žádným negativním vlivům.
2. Využitá zvířata při pomocné, respektive terapeutické funkci by měla mít v každém jednotlivém případě odůvodněný výhled na úspěch.
3. Musí být garantováno dodržování minimálních předpokladů, a to s ohledem na bezpečnost, management rizik, tělesnou a psychickou pohodu, zdraví, důvěru a svobodu rozhodování.
4. Organizace, které se zavážou řídit se podle uvedených směrnic, mohou být přijaty jako řádní členové organizace IAHAIO (Iahaio.org 2015).

4.1.2 Delta Society

Delta Society je mezinárodní nadace pro ochranu přírody a vztahy mezi zvířaty a lidmi. Byla založena v roce 1970 v USA a jejím hlavním zaměřením je terapie pomocí zvířat. Sestavila metodiky, praktické standardy a systémy výuky v animoterapii. Současné programy Delta Society zahrnují začleňování zvířat do života obecné populace jako podporu zdraví, nemocných lidí pro zlepšení léčby, i lidí s tělesným postižením pro zvýšení jejich nezávislosti (Deltasociety.com.au 2015).

4.1.3 European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

Evropská asociace vznikla v roce 2004 v Rakousku. Zakládající organizace byly ze zemí: Rakousko, Česká republika, Německo, Švýcarsko, Maďarsko. Organizace vznikla s cílem zastřešit jednotlivé evropské národní organizace zabývající se zvířaty podporovanou terapií, případně jednotlivé dílčí spolky. Jejím cílem je vytvořit a garantovat společné standardy v animoterapii (Velemínský 2007).

4.1.4 Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ)

Asociace byla založena v Praze v roce 1995, jejím cílem je podporovat odpovědný přístup k chovu malých zvířat v rodinách a různých zařízeních a vzdělávat širokou veřejnost. Praktickými programy informovat o těch, kteří pracují se zvířaty, a napomáhat chovatelům v jejich péči o malá zvířata. AOVZ sdružuje odborníky z různých vědních disciplín jako psychologie, psychiatrie, pediatrie, pedagogiky, sociální práce, zoologie, etologie, zvěrolékařství. Je také členem organizace IAHAIO (AOVZ.cz 2007).

4.1.5 Česká hiporehabilitační společnost (ČHS)

Česká hiporehabilitační společnost (ČHS) vznikla v roce 1991 a zajišťuje v ČR oblast hiporehabilitace. ČHS sdružuje nejen lékaře, fyzioterapeuty, pedagogy, jezdecké instruktory, pro které pořádá odborné kvalifikační kurzy, ale také samotné klienty hiporehabilitace a jejich rodiče. Nejdůležitějším cílem ČHS je zajištění odbornosti pracovišť, kde se hiporehabilitace provádí (Chs.unas.cz 2009).

5. Etologie

Čím více známe chování svého zvířecího partnera, tím lépe můžeme z jeho projevů předvídat jeho budoucí chování.

Etologie neboli biologie chování živočichů je poměrně mladý obor biologických věd. Jejím posláním je studium zvířecího chování pomocí biologických metod (Jebavý 2012). Zabývá se tedy biologii chování v nejširším slova smyslu. Má nejužší vztah ke genetice, fyziologii a ekologii. Jako vědní obor je možno ji klasifikovat z mnoha hledisek. Zda sleduje chování jednotlivců či populací v přirozených nebo experimentálních podmínkách, jedná-li se o chování normální či patologické, jakým jiným disciplínám slouží její výsledky apod. Během svého vývoje procházela různými metodologickými směry a byla ovlivňována různými filozofiemi (Jebavý 2012).

U zrodu tohoto interdisciplinárního oboru stála především zoologie, živočišná fyziologie a psychologie. V první polovině 20. století formulovala biologické zaměření oboru etologie trojice nositelů Nobelovy ceny – Konrad Lorenz, Niko Tinbergen a Karl von Frisch. Prokázali, že chování živočicha není jen soubor nepodmíněných reflexů, které stereotypně a jednoduše odpovídají na vnější podněty. Naopak chování živočichů se řídí jednoduchými či složitějšími programy připravenými v nervové soustavě, které se původně označovali jako instinkty, dnes se jim raději říká vrozené vzorce chování. Díky americkým behavioristům se podařilo dokázat, že původně jen vrozené vzorce se doplňovaly a výrazně vylepšovaly učením (Veselovský 2005).

K základní kategorizaci a definování jednotlivých vzorců a typů chování se používají různá třídění. Jedním z nich může být i členění na chování zděděné, vrozené a získané. Zděděné chování je dáno genotypem – genetickou výbavou získanou od rodičů v okamžiku početí. Vrozené chování je přítomno po narození nebo vylíhnutí a je kombinací zděděného chování a rané zkušenosti z intrauterinního prostředí u savců nebo prostředí vajíčka u ptáků a plazů. Získané chování pak navazuje na obě předchozí a představuje to, co je mládě schopno se naučit po narození. Nové zkušenosti a poznatky z vnitrodruhové či mezidruhové komunikace nebo z interakcí s různým prostředím postupně modifikují chování v průběhu celé ontogeneze přiměřené ke schopnostem zděděného genotypu. (Jebavý 2012).

6. Vybrané druhy animoterapií

V této kapitole se zaměřím na jednotlivé druhy a plemena zvířat nejčastěji využívaných pro animoterapii jako je felinoterapie, hipoterapie, ornitoterapie, lamaterapie a terapie za pomoci malých zvířat.

6.1 Felinoterapie

Felinoterapie je pozitivní působení kočky na člověka. Tento pozitivní vliv byl zaznamenán především v oblasti nálad, psycho-sociálních vztahů a uvolňování napětí, ale i u mnoha dalších diagnóz, respektive stavů. Mezi ně patří např.: stres, deprese, psychické poruchy, rodinné krize, smrt blízkého člověka, sociální a psychická podpora, např. při léčbě rakoviny (Hypšová, In: Sborník příspěvků 2004).

V evropských zemích i v USA patří kočky spolu se psy k nejčastěji chovaným zvířecím společníkům. K jejich domestikaci došlo přibližně před 10 až 11 tisíci lety. Od té doby kočky prošly lidskou historií v mnoha, často protikladných, rolích. Stále více se stává jedním ze čtyřnohých partnerů člověka, členem rodiny. Novou rolí, v níž se kočka ocitla je role koterapeuta v oblasti animoterapie (Kolektiv autorů 2012)

I když kočky neposkytují takové možnosti ucelené rehabilitace jako např. koně a nelze je podrobit stejnému výcviku jako psy, jejich velkou výhodou je běžná dostupnost, nenáročnost na prostor a krmení, výborný způsob komunikace s člověkem. (Kolektiv autorů 2012).

Základním pravidlem je, aby kočky samy cítily radost z kontaktu s lidmi, včetně vzájemných dotyků. Pozitivní působení vzájemné interakce mezi člověkem a kočkou nesmí sloužit pouze klientovi, ale musí mít pozitivní vliv i na kočku, která se terapie účastní. Terapie může být i nebezpečná, pokud by byla kočka do účasti nucena.

Velice důležitou roli hrají povahové vlastnosti kočky. Mezi ně řadíme zejména klid, mírnost, vnímavost, touhu po dotycích lidských rukou a určitou formu exhibicionismu (Hypšová, In: Sborník příspěvků 2004).

V České republice se s felinoterapií setkáváme v organizované podobě od r. 2002, kdy se stala jednou z hlavních činností Nezávislého chovatelského klubu (NCHK). Ten byl

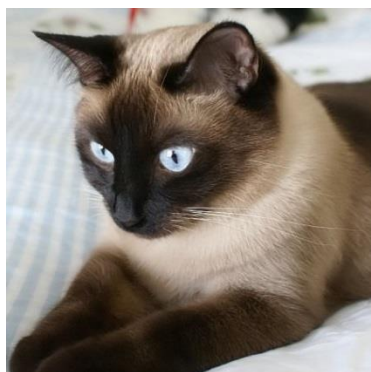
založen v roce 1995 jako organizace věnující se chovu a ochraně ušlechtilých a domácích koček. Má vlastní plemennou knihu a spolupracuje s mezinárodními organizacemi chovatelů (FIFe, WCF) a chovatelskými databázemi (nchk.estranky.cz 2014).

Zákony v České republice nespécifikují podmínky, za nichž je kočce povoleno vykonávat návštěvní službu v oblasti felinoterapie. Kočky vybírané pro tuto službu musí projít Zkušebním řádem, musí být klinicky zdravé, očkované dle Výstavního řádu Nezávislého chovatelského klubu a musejí mít dobré hygienické návyky. Povinné je odčervování alespoň dvakrát ročně a alespoň jednou ročně veterinární prohlídka ke kontrole celkového zdravotního stavu kočky (Hypšová, In: Sborník příspěvků 2004).

6.1.1 Plemena koček využívaná pro felinoterapii

Domácí kočky – rozumíme kočky bez průkazu původu a bez vlastního standardu. Mohou být jak krátkosrsté, tak se středně dlouhou a zcela dlouhou srstí, nejrůznějšího zbarvení. Výhodou jejich užití je značné rozšíření mezi majiteli, snadná dostupnost, nenáročné udržování srsti. Nevýhodou může být temperamentnější povaha než u koček ušlechtilých.

Siamské kočky – jedno z nejstarších plemen, původem z jihovýchodní Asie. Charakterizuje je štíhlé, dobře osvalené a pružné tělo, na vysokých nohou. Charakteristická je protáhlá hlava klínovitého tvaru s rovným nosem a velkýma ušima. Srst je krátká s typickým zbarvením, kdy okrajové části těla jsou tmavšího osrstění než zbytek těla. Oko má siamská kočka vždy modré (Hypšová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 1 Siamská kočka (zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Javánské kočky – pocházejí z Kalifornie, kde byly vyšlechtěny v 60. letech 20. Století. Výhodou javánských, ale také siamských koček je jejich povaha. Jsou člověku

oddané, lze je naučit aportování, chůzí na vodítku, jsou velmi hravé a inteligentní. Nevýhodou je jejich poměrná hlučnost, některé hlasové projevy připomínají nářek dítěte (Nchk.estranky.cz 2015).

Obr. 2 Javánská kočka (Zdroj: <http://www.aboutcats.estranky.cz>)

Mainské mývalí kočky – původní americké národní plemeno. Tyto kočky jsou robustní se středně dlouhou srstí, která odpuzuje vodu. Tyto kočky jsou inteligentní, přátelské k lidem, temperamentnější než perské kočky. Určitou nevýhodou může být jejich hmotnost. Dospělí kocouři mohou dosahovat až 12kg. Taková kočka může být pro feline rehabilitaci už příliš těžká (Hypšová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 3 Mainská mývalí kočka (Zdroj: <http://www.chovzvirat.cz>)

Ragdoll – jedno z největších plemen koček. Ragdollové mají snížené svalové napětí, jsou-li uvolnění, nohy, hlava a ocas jim visí jako končetiny loutky. Jsou to kočky se středně dlouhou srstí jsou nesmírně přátelské povahy, s pevnou vazbou na rodinu. Pro feline rehabilitaci jsou mimořádně vhodné (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 4 Ragdoll (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Britská modrá kočka – tato kočka patří k nejoblíbenějším krátkosrstým plemenům v Evropě. Robustní tělo, kulatá hlava a velké oči jsou pro toto plemeno charakteristické. Nejznámějším zbarvení je tzv. modré, ale britské kočky se mohou vyskytovat rovněž v barvě bílé, černé, červené, krémové, čokoládové. Díky vyrovnané, přátelské a klidné povaze jsou ideálními společníky. Britská kočka většinou dobře vychází s ostatními kočkami, mnohdy i se psy. Toto plemeno se vyznačuje dlouhověkostí (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 5 Britská modrá kočka (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Perské kočky - jedno z nejrozšířenějších plemen koček, charakterizované dlouhou hustou srstí, kulatým obličejem a široce rozevřenými očima. Jsou přátelské k lidem, klidné a méně temperamentní než výše uvedená plemena koček. Perské kočky mohou být někdy až flegmatické (Nchk.estranky.cz 2015).

Obr. 6 Perská kočka (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

6.2 Hipoterapie

Soužití koně a člověka je pradávné. Většinou se udává, že první kůň byl pro potřeby člověka zkrocen asi před pěti nebo šesti tisíci lety, v mladší době kamenné. Do té doby sloužil hlavně jako zdroj obživy člověka (Jiskrová 2012).

V současné době má kůň již poněkud jiný význam. Kromě nepříliš rozsáhlého využití v lesním hospodářství a zemědělství jde o cílený chov, jehož cílem je hlavně sport, a v posledních desetiletích se kůň používá navíc i k léčebným účelům. První zmínky o

léčebném využití koní pocházejí od jihoamerických indiánů, kteří nechávali své bojovníky ležet napříč přes hřbet koně, jenž musel chodit nebo klusat. Rytmičtý pohyb koňského hřbetu masíroval hrudní koš bojovníka a poloha napříč zase udržovala volné dýchací cesty (Nerandžič 2006).

Podobně jako u lidí, i u koní platí, že každý jedinec představuje individualitu, ať již po stránce morfologické, tak i po stránce psychické. Díky svým vyvinutým smyslům je kůň schopen vnímat podprahové signály, které člověku běžně unikají. Kůň velmi citlivě vnímá aktuální naladění člověka. Dokáže okamžitě reagovat na formy verbální, ale i neverbální komunikace (Jiskrová 2012).

Kůň je považován za velmi vhodné zvíře pro terapeutickou spolupráci. Hlavní vlastnosti koní jsou vnímavost a ochota ke spolupráci s člověkem. Oproti jiným zvířatům má výhodu především v tom, že v sobě zahrnuje všechny složky tzv. ucelené rehabilitace. Kůň může léčit v pravém slova smyslu, asistovat při léčbě, sloužit jako prostředek ke vtažení klienta do léčby, či napomoci jeho resocializaci. Hřbet koně je unikátním zdrojem pohybových impulzů (Velemínský 2007).

Při intenzivním kontaktu s koněm je člověk nucen k soustředění pozornosti, jeho chování je neustále konfrontováno s jednoznačnými a okamžitými reakcemi koně. V takové situaci se často ztratí problémový příznak jako napětí, úzkost, agrese, pocit méněcennosti, protože pozornost je zaměřena na práci s koněm (Kolektiv autorů 2012).

6.2.1 Plemena koní využívaná v hipoterapii

Při dlouhodobém sledování koní zařazených do hipoterapie se setkáváme častěji s koňmi určitých plemen.

Český teplokrevník - je jedním ze 4 jezdeckých sportovních plemen koní v ČR. Na našem území je nejrozšířenějším plemenem, proto je rovněž do hiporehabilitace zařazeno nejvíce koní tohoto plemene (Vízdalová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 7 Český teplokrevník (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Klusák – do hiporehabilitace jsou u nás zařazováni klusáci, kteří suplují koně středního rámce. Jsou to koně tvrdé konstituce a často živého temperamentu (Jiskrová 2012).

Obr. 8 Klusák (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Huculský kůň byl v počátcích rozvoje hiporehabilitace u nás doporučován jako nejvhodnější plemeno. Ovšem později se prokázalo, že krátké, málo prostorné chody hucula spolu s minimálními impulzy vycházejícími ze hřbetu tohoto šlechtěného soumara jsou pro jeho využití v terapii zcela limitující (Vízdalová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 9 Huculský kůň (Zdroj: <http://www.huculove.cz>).

6.3 Ornitoterapie

Ornitoterapie není příliš rozšířenou a často používanou metodou v oblasti animoterapie. Pro tuto terapii jsou vhodné druhy s vyšší vnímavostí k okolí a ptáci s vyšší komunikativností. Ze všech druhů ptáků, kterých je známo na celém světě zhruba 10 000, je vhodných kolem 100 druhů. Z nejvýznamnějších skupin jsou to papoušci, holubi, loskuták posvátný (*Gracula religiosa*), pěvec z čeledi špačkovitých (*Sturnidae*) a někteří dravci. Pták by měl být naučený na přítomnost lidí, měl by být schopen snášet dotyk a výhodou také je, pokud umí mluvit (Kolektiv autorů 2012).

6.3.1 Vybrané druhy ptáku pro ornitoterapii

Papoušci jsou asi nejčastěji užívanými ptáky v animoterapii. Člověka zajímají již od starověku pro své pestré zbarvení, ale také pro svou schopnost napodobovat lidskou řeč a jiné zvuky, a také pro svou schopnost rozpoznat lidské pocity. Chováni byli již ve starém Egyptě, Řecku a Římě (Doležalová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007). Papoušci pocházejí z tropických a subtropických oblastí všech kontinentů. Největší počet druhů žije v Austrálii a Jižní Americe. Mentální schopnost větších druhů můžeme přirovnat k dvouletému dítěti a mohou se dožít až několika desítek let (Kolektiv autorů 2012).

Papoušek je vhodným prostředkem k uklidnění hyperaktivního dítěte, ve kterém vyvolá určité zklidnění a povinnost zabývat se i jiným živým tvorem. Pomáhají také dětem, které trpí nedostatkem pozornosti ze strany rodičů (Doležalová, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007). Uplatňují se i při zlepšení duševní rovnováhy člověka a zmírnění negativních emocí.

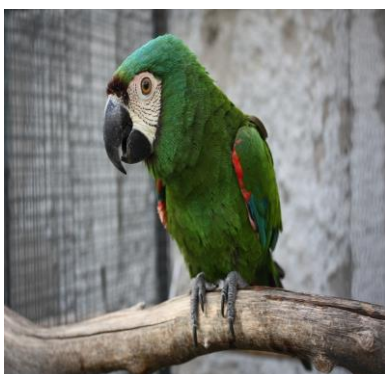
Jednoznačně nelze určit druh papouška, který je pro ornitoterapii nejvhodnější, ale nejčastěji používanými druhy jsou amazoňan modročelý (*Amazona aestiva*), žako šedý (*Pittacus erithacus*), papoušek senegalský (*Poicephalus senegalus*), ara malý (*Ara severa*), korela chocholatá (*Nyphicus hollandicus*), andulka vlnkovaná (*Melopsittacus undulatus*) (Doležalová, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 10 Amazoňan modročelý (Zdroj: <http://www.papouscizoo.cz/>)

Obr. 11 Žako šedý (Zdroj: <http://www.papouscizoo.cz>)

Obr.12 Ara malý (Zdroj: <http://www.ararauna.cz>)

Obr. 13 Korela chocholatá (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Obr. 14 Andulka vlnkovaná (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Člověk a papoušek se ovlivňují navzájem, člověk má samozřejmě vliv na chování papouška. Papoušci zachytí druh lidských emocí (zlost, smutek, radost, stres, klid, sebedůvěru), ale také směs těchto emocí. Pro animoterapii se nejvíce hodí uměle odchovaný papoušek, zpravidla neklovou a jsou ihned krotcí (Doležalová In: Zooterapie ve svtle objektivních poznatků 2007).

Aby se vytvořil mezi člověkem a papouškem blízký vztah, musí se pták cítit bezpečně a měl by se nacházet v pohodovém prostředí, kde necítí žádné ohrožení. Pouze takový papoušek může být použit pro terapii, zejména pro kladné působení na lidskou psychiku (Kolektiv autorů 2012).

6.4 Drobní savci

Podpurné a rehabilitační využití malých zvířat, zvláště králíků a činčil se v posledních letech výrazně rozšiřuje. Mezi výhody malých zvířat patří finanční a prostorová nenáročnost. Vhodnější jsou druhy s denní, nikoliv noční nebo soumráchnou aktivitou, a druhy taktilní, které nejsou kousavé (Kolektiv autorů 2012).

6.4.1 Vybrané druhy drobných savců

Králík domácí (*Oryctolagus cuniculus*, f. *domestica*) je domestikovanou formou králíka divokého. Králík je vynikající terapeutický pomocník z důvodu jeho klidné, ale zároveň i aktivní a zvědavé povaze. Díky své velikosti se může dobře chovat na klíně i v náručí. Rád se nechává hladit a jeho srst tak nabízí mnoho pozitivních taktilních podnětů. Králík je vhodný pro děti i seniory. Má na člověka zklidňující vliv a podporuje jemnou motoriku prstů (Mahelka In: Zooterapie ve svtle objektivních poznatků 2007).

Obr. 15 Zakrslý králík (<http://www.biolib.cz>)

Činčila vlnatá (*Chinchilla lanigera*) pochází z jižní Ameriky a v lidské péči byla původně chována jako ceněné kožešinové zvíře. V druhé polovině 20. století začíná být chována i v zájmových chovech. Činčily jsou aktivní a sociálně žijící zvířata, jsou velmi čistotné, snadno se ochočí a manipulace s nimi nečiní problémy. Nevýhodou může být soumráčná aktivita činčil. (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 16 Činčila vlnatá (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Morčata – nejvhodnějším druhem je morče domácí (*Cavia cobaya*, f. *porcellus*), které je domestikovanou formou morčete peruánského (*Cavia cobaya*). Morčata jsou sociálně žijící savci, navzájem jsou snášenlivá, s výjimkou dospělých samců. Jsou to taktilní zvířata, zajímavá je jejich bohatá hlasová komunikace. Pro animoterapii jsou vhodná díky malé velikosti těla, denní aktivitou, nenáročností chovu i krmení a zejména velkou snášenlivostí vůči člověku. Má mírnou a klidnou povahu, nesnaží se člověku uprchnout ani ho kousnout, a to ani v případě neobratné manipulace například dětí (Mahelka, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Morčata posilují psychiku při dlouhodobé hospitalizaci, stresových situacích. Využívají se také k prolomení bariér u pacientů s autismem a dalšími diagnózami. Bezproblémově je možno morčata pokládat i na lůžka pacientů nebo invalidní vozík (Mahelka, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 17 Morče krátkosrsté (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Fretka (*Mustela putorius*, f. *furo*) je domestikovanou formou tchoře tmavého. Pochází ze Středomoří, zdomácněna byla již ve starověku pro lov hlodavců a králíků, později byla chována jako kožešinové zvíře, a v posledních desetiletích v zájmových chovech. Je dobře ochočitelná a vhodná pro kontaktní chovy, je přizpůsobivá, hravá, aktivní a zvědavá. Snadno se přizpůsobuje dennímu režimu člověka (Mahelka In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Obr. 18 Fretka (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Potkan (*Rattus norvegicus*, f. *alba*) byl původně chován jako laboratorní zvíře, později i v zájmových chovech. Jsou to inteligentní, hravá a společenská zvířata, která si vytvoří pevné pouto k člověku. Je to zvíře taktilní, vhodné pro dotykové aktivity. Vyžadují kontakt s lidmi a svou soumrachnou aktivitu dokáží přizpůsobit člověku (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 19 Potkan (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Laboratorní myš, domestikovaná forma myši domácí (*Mus musculus*), je také využívána v animoterapeutických aktivitách. Vzhledem ke svým drobným rozměrům a snadné zranitelnosti, je spíše vhodnější pro pozorování než pro cílené manipulační aktivity.

Obr. 20 Myš laboratorní (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

Křečci - vhodnější jsou křečci rodů *Phodopus* a *Cricetulus*, zejména křečík džungarský (*Phodopus sungorus*), křečík Roborowského (*Phodopus roborowski*) a křečík daurský (*Cricetulus barabensis*) ze střední a východní Asie. Jsou označováni za nejvhodnější hlodavce pro zájmové chovy, jsou společenší, chovatelní ve skupinách, čistotní a nekousaví (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 21 Křeček zlatý (Zdroj: <http://www.ifauna.cz>)

Obr. 22 Křečík džungarský (Zdroj: <http://www.biolib.cz>)

6.5 Lamaterapie

Lamy patří spolu s velbloudy do řádu sudokopytníků (*Artiodactyla*) a čeledi velbloudovití (*Camelidae*). Všechny lamy pocházejí z jižní Ameriky, odkud známe 2 volně žijící druhy: lamu huanako neboli guanaco (*Lama guanicoe*) a vikuňu (*Vicugna vicugna*). Lamy byly domestikovány Inky před více než 5000 lety, domestikací lamy huanako vznikla lama krotká (*Lama guanaco*, f. *glama*), domestikací vikuni lama alpaka (*Vicugna vicugna*, f. *pacos*). Velikost, vzhled a především chování lam, přivedlo některé chovatele těchto zvířat spolu s lékaři a fyzioterapeuty na myšlenku jejich využití v terapiích (Kolektiv autorů 2012).

Obr. 23 Lama krotká (Zdroj: <http://www.lamafarma.cz>)

Obr. 24 Lama alpaka (Zdroj: <http://www.farmaulesa.estranky.cz>)

Lamy jsou trpělivá, přátelská a zvědavá zvířata. Nechají se hladit a vodit, proto jsou vhodné ke kontaktu s tělesně a mentálně postiženými klienty.

Existuje již několik terapeutických zařízení, které využívají terapii lam u lidí s nejrůznějšími nemocemi či postižením. Kontakt s lamami není hlubokým zážitkem jen pro psychicky nemocné nebo postižené lidi, ale i pro lidi zdravé (Stegemann, In: Sborník příspěvků 2004). Lamy jsou velice učenlivé a zvědavé, proto s jejich výcvikem nebývají problémy. Cvičené lamy umějí chodit s ohlávku, přeskakovat překážky, vozit děti, nebo ulehnout na povel. Pokud člověk lamu soustavně oslovuje jménem, je brzy schopna na své jméno reagovat.

Při terapii jsou nejprve lamy vypuštěny do výběhu, kam přicházejí také klienti. Po chvílce volného chození a pozorování přichází na řadu krmení nebo podávání pamlsků, přičemž jsou zvířata hlazena. Poté je možné jít s lamami na procházku do přírody. Po návratu ke stáji končí program obvykle česáním lam pod dozorem majitelů a terapeutů (Kolektiv autorů 2012).

Lamaterapií se věnují v Lamacentrum Hády, kde je možno vybrat si z několika zážitkových a výukových programů, jako např. Lama, lama, lama pro předškolní děti. Cílem programu je první seznámení s těmito zvířaty, překonání strachu, pohlazení a následné krmení. Pro starší žáky a dospělé je určen program – Znáte alpaky? Kdy se návštěvníci dozvědí základní informace o chovu lam a alpak a přijdou do kontaktu s živým zvířetem. Kromě těchto programů je Lamacentrum Hády otevřeno i pro veřejnost, kdy je možný volný vstup a kontakt se zvířaty, jejich krmení a péče o ně (lamacentrum.cz 2014).

Obr. 25 Lamacentrum Hády (Zdroj: Lamacentrum 4.10. 2014)

Ve vypracované tabulce animoteapeutických organizací najdeme výše zmíněné druhy terapií. Organizace jsem vybírala napříč Českou republikou.

Tabulka 1. Přehled animoterapeutických organizací

NÁZEV ORGANIZACE	TERAPIE	ADRESA
Anitera, o.p.s.	Canisterapie	Vavřenova 1440/2, Praha4-Braník, 14200
AURA CANIS, o.s.	Felinoterapie, Canisterapie	Ořechová 1032/65, Štenberk, 78501
Caballinus, o.s.	Hiporehabilitace	U Klubovny 911 Praha 5 - Zbraslav, 156 00
Canisterapeutické sdružení Jižní Morava, o.s	Canisterapie	Lipov 283, Lipov, 69672
Cantes Opava	Canisterapie	Wolkerova 853, Vítkov, 74901
Česká hiporehabilitační společnost	Hiporehabilitace	Zemědělská 1, Brno, 613 00
Dogma, o.s	Canisterapie	Hrabyně, okres Opava
Elva Help, o.s	Canisterapie, Ornitoterapie	Palachova 504/7, Liberec, 46001
EPONA, o.s	Hiporehabilitace	Bratislavská 21, Brno, 60200
Farmička U Kačky	Hiporehabilitace, Canisterapie, Farmingterapie	Klíny 31, Litvínov, 43601
Hafík, o.s	Canisterapie, Felinoterapie	Klec 78, Třeboň 379 01
Mirákl, o.p.s.	Hiporehabilitace, Canisterapie	Sídlíště Hůrka 1027, Kralupy nad Vltavou, 27801
Koníček, o.p.s	Hiporehabilitace, Ornitoterapie, Canisterapie	Skřídla 5, Velešín, 38232
Lamacentrum Hády	Lamaterapie	Maloměřice, okres Brno
Na louce, o.s	Canisterapie	5. května 3722, Chomutov 430 03
Nezávislý chovatelský klub	Felinoterapie	Havlíčkova 590/5, Mladá Boleslav, 29301
Podané ruce, z.s.	Canisterapie	Zborovská 465, Frýdek – Místek, 73801
Pomoc potřebným, o.s	Felinoterapie, Pet terapie, Canisterapie, Hiporehabilitace	Bratří Mrštíků 1582, Staré Město, 68603
Pomocné tlapky, o.p	Canisterapie	Václava Kratochvíla 1073, Starý Plzenec, 33202
Pro Dotyk, o.s.	Hiporehabilitace, Canisterapie, Felinoterapie	Lesnice 210, Zábřeh, 78901
Rodinné centrum Rozárka	Canisterapie, Felinoterapie, Ornitoterapie, Pet terapie,	Průběžná 2305/38, České Budějovice, 37004
SK Starý mlýn	Hiporehabilitace	U Panského mlýna 28 Opava 6, 747 06
Stáj U Luka	Hiporehabilitace	Zemědělská 421 Chotěbuz, 73561

7. Legislativa v animoterapii

Zatím se hovořilo o zvířatech jako o prostředku nebo do určité míry i nástroji sloužícímu k prospěchu lidí. Celá oblast má pohled i z druhé strany, tedy pohled zvířecí. Pokud mají odvádět kvalitní práci, kterou od nich očekáváme, musejí být zdravá a spokojená. Zvířata musí mít náležitou péči ze strany svého majitele a také nesmí být přetěžována. I v této oblasti musí být dodržovány platné zákony (Svobodová 2011).

Ochrana zvířat proti týrání a péče o jejich pohodu je odbornou oblastí. Posouzení v oblasti ochrany zvířat vyžaduje odborné hodnocení zabezpečení podmínek ochrany zvířat proti týrání, ale i aktivní vytváření podmínek péče o pohodu, která umožní zvířeti prožívat životní situace na určité úrovni spokojenosti.

Uplatňování podmínek ochrany zvířat proti utrpení a péče o jejich pohodu proto vychází v praxi z řady vědních oborů a disciplín. Zahrnuje a využívá například vědecké poznatky a praktické zkušenosti z biologie, fyziologie zvířat, etologie zootechniky, zoohygieny a dalších, přitom musí respektovat poznatky veterinární medicíny (Dousek, In: Sborník příspěvků 2008).

7.1 Přehled právních předpisů ČR týkající se ochrany zvířat

Dne 1. 1. 2014 vstoupil v platnost nový Občanský zákoník, jehož součástí je i nová klasifikace živých tvorů, kdy zvíře už není považováno za věc. Příslušný § 494 zní: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze*“ (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník).

7.1.1 Ochrana zvířat proti týrání

Soubor právních předpisů je možné rozdělit do dvou oblastí, a to na **přímou ochranu zvířat**, zahrnující ochranu zvířat vymezenou právními předpisy, které definují, zakazují a postihují vlastní týrání zvířat, a **nepřímou ochranu zvířat** zahrnující ochranu zvířat vymezenou právními předpisy, které upravují zacházení se zvířaty nebo stanoví způsob a podmínky chovu

a plemenitby zvířat, tedy předpisy postihující případy, kdy nedochází k týrání zvířat definovanému zvláštním právním předpisem, ale mohlo by jiným způsobem dojít k poškození zdraví, utrpení nebo narušení pohody (welfare) zvířat (Jebavý 2012).

Na první místo mezi předpisy obsahující přímou ochranu zvířat proti týrání řadíme zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. Po vstupu České republiky do Evropské unie je tento zákon spoluutvářen i působením evropské legislativy.

Účelem zákona je chránit zvířata, jež jsou živými tvory schopnými pociťovat bolest a utrpení, před týráním, poškozováním jejich zdraví a jejich usmrcením bez důvodu, pokud byly způsobeny, byť i z nedbalosti, člověkem

V § 4 tohoto zákona se za týrání mimo jiné považuje:

- nutit zvíře k výkonům, které neodpovídají jeho fyzickému stavu a biologickým schopnostem a prokazatelně překračují jeho síly
- podrobit zvíře výcviku nebo veřejnému vystoupení anebo obdobnému účelu, je-li toto pro zvíře spojeno s bolestí, utrpením zraněním nebo jiným poškozením
- vyvolávat bezdůvodně nepřiměřené působení stresových vlivů biologické, fyzikální nebo chemické povahy
- chovat zvířata v nevhodných podmínkách nebo tak, aby si sama nebo vzájemně způsobovala utrpení
- zacházet se zvířetem, přepravovat je nebo pohánět způsobem, který vyvolává nepřiměřenou bolest, utrpení nebo poškození zdraví anebo vede k jeho neúměrnému fyzickému vyčerpání
- používat k vázání nebo k jinému omezení pohybu zvířete prostředky, které zvířeti způsobují, anebo lze předpokládat, že budou způsobovat poranění, bolest nebo jiné poškození zdraví

- používat podnětů, předmětů nebo bolest vyvolávajících pomůcek tak, že působí klinicky zjevné poranění nebo následné dlouhodobé klinicky prokazatelné negativní změny v činnosti nervové soustavy nebo jiných orgánových systémů zvířat (Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, In: Sbíрка zákonů 2008).

V druhé části zákona o ochraně zvířat proti týrání v § 8 najdeme Ochranu zvířat při veřejném vystoupení, což se animoterapie přímo týká.

V odstavci 1 se píše, že veřejným vystoupením se rozumí jednorázové nebo opakované provádění činnosti se zvířetem nebo zvířaty chovatele, které je přístupné veřejnosti, a to i prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, za účelem výchovy, vzdělávání, reklamy, soutěže nebo za účelem podnikání, nebo činnost, při které vznikne doklad o zvířeti, který je hodnocením jeho vzhledu, výkonu nebo určitých vloh (Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, In: Sbíрка zákonů 2008).

V 2. odstavci jsou popsány povinnosti pořadatele veřejných vystoupení, jež je povinen zajistit, aby při veřejném vystoupení byla přítomna fyzická osoba, která je schopna rozpoznat zjevné příznaky zhoršeného zdravotního stavu zvířat, určit, zda celkové prostředí je vhodné k zachování zdraví a pohody zvířat, je schopen zjistit změny v chování zvířat a organizačně zabezpečit ochranu zvířat při pořádání veřejného vystoupení (Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, In: Sbíрка zákonů 2008).

Do nepřímé ochrany zvířat při zacházení se zvířaty patří zejména Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči.

Veterinární péče podle tohoto zákona zahrnuje péči o zdraví zvířat a jeho ochranu, zejména předcházení vzniku a šíření onemocnění přenosných přímo nebo nepřímo mezi zvířaty vnímavých druhů a jiných onemocnění zvířat a jejich zdolávání, ochranu zdraví lidí před nemocemi přenosnými ze zvířat na člověka (Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, In: Sbíрка zákonů 2008).

7.2 Mezinárodní předpisy týkající se ochrany zvířat

Nesmíme opomenout ani evropský a mezinárodní rozměr práva, které v posledních letech nabývají stále většího významu.

Vedle vnitrostátních předpisů tak existuje i řada nařízení a směrnic Evropské unie, které jsou pro naši republiku závazné na základě členství v Evropské unii.

Právní mnohostranné mezinárodní předpisy chránící především jedince různých druhů (i nechráněných) z pohledu jejich týrání je třeba v evropském prostoru dělit podle mezinárodních organizací, na jejichž půdě vznikly. Především je to Rada Evropy se sídlem ve Štrasburku. Česká republika je členskou zemí Rady Evropy od 1. 1. 1993 a má zde podepsanu i Evropskou dohodu o ochraně zvířat v zájmovém chovu (č. 19/2000 Sb. m. s.). S Radou Evropy úzce spolupracuje Evropská unie, jež je samostatnou právnickou osobou. V případě welfare zvířat dokonce přejala různými formami část jejich právních předpisů (Jebavý 2012).

7.3 Welfare zvířat

Pojem „welfare“ je nejčastěji v české jazyce překládán slovem „pohoda“, „životní pohoda“, někdy i „blaho“. V institucích Evropské unie v Bruselu se shodli na jedné možnosti překladu „dobré životní podmínky“.

V 70. letech byla ve velké Británii v knize Ruth Harrisonové „Animal Machines“ zveřejněna kritika životních podmínek hospodářských zvířat ve velkochovech. Britský parlament částečně i pod tlakem veřejnosti sestavil komisi, jejímž úkolem bylo provést inspekci životních podmínek hospodářských zvířat. V roce 1965 tzv. Brambellova komise po provedené inspekci navrhla, že by všechna zvířata měla mít přinejmenším svobodu vstát, lehnout si, otočit se, očistit si tělo a natáhnout končetiny. Následně byl tento návrh alespoň minimálních požadavků pro chov zvířat znám jako „pět svobod“. Brambellova zpráva se zároveň stala podkladem pro britský Zemědělský zákon (Webster 2009).

Těchto pět svobod poté britská Rada pro welfare hospodářských zvířat (Farm Animal Welfare Council, FAWC), definovala takto:

- Svoboda od hladu a žízně nerušeným přístupem k čerstvé vodě a krmivu zaručujícím plné zdraví a tělesnou zdatnost.
- Svoboda od nepohodlí poskytnutím odpovídajícího prostředí včetně úkrytu a pohodlného místa k odpočinku.
- Svoboda od bolesti, zranění a onemocnění prevencí anebo rychlou diagnózou a léčením.
- Svoboda od strachu a stresu ujištěním takového prostředí a zacházení, které vylučují psychické strádání.
- Svoboda projevit přirozené chování poskytnutím dostatečného prostoru, vhodného prostředí a společnosti zvířat téhož druhu (Fawc.org.uk 2009)

Na těchto pět svobod pak navázal další britský odborník, prof. John Webster, který se domnívá, že pro životní pohodu zvířete není ve skutečnosti nutné, aby bylo úplně osvobozeno od hladu, zimy, bolesti, strachu atd. Je jen třeba, aby se zvíře mohlo s těmito problémy vypořádat vlastní aktivitou a vyhnulo se tak utrpení. Navrhl tedy přidat ještě svobodu šestou:

- Svobodu vykonávat volně a osobně kontrolu nad vlastní životní pohodou, a tím se vyhnout nejen utrpení, ale i stavu umrtvující nečinnosti (Webster 2009).

Podmínky welfare zvířat by měly být vytvořeny pro daný druh zvířete, kategorii, skupinu nebo jednotlivé zvíře. Je možné určit základní požadavky např. na teplotu, vlhkost, proudění vzduchu, osvětlení, prašnost, rozměry stájí, chodeb, na ustájení, krmení, napájení, stlaní, větrání a další (Jebavý 2012).

7.3.1 Welfare vzdělávání

Vzdělávání o welfare zvířat je prezentováno jako humánní vzdělávání. V britské angličtině se setkáme s výrazem *animal welfare education*. Klade důraz na výchovu ke vztahu ke zvířatům, zacházení s nimi, jejich ochranu a zabezpečení příznivých podmínek pro jejich život (Jebavý 2012).

Jde o vzdělávání a výchovu, jejichž cílem je předávat dětem i dospělým dostatek informací a zkušeností posilujících nejen respekt ke zvířatům ale i pochopení jejich potřeb a odpovědnosti za ně (Webster 2009).

Cílem humánní výchovy v souvislostech ekologické výchovy je zejména rozvíjení respektu k přírodě a úcty k životu. Pochopení, že všechna zvířata mají svoje potřeby a práva a jejich přijetí jako cítící bytosti, přispění ke změně postoje člověka ve vztahu k přírodě směrem k empatii. Dále také přijetí zodpovědnosti za ta zvířata, která si člověk vybral jako společníky a pochopení následků plynoucích z lhostejnosti (Webster 2009).

Organizace World Society for the Protection of Animal (WSPA) definuje vzdělávání v oblasti welfare zvířat (*animal welfare education*) jako proces, který zvyšuje znalosti, dovednosti, porozumění a přístupy spojené s naší spoluzodpovědností za životy zvířat, to se odráží na schopnosti zvířat uspokojovat své potřeby (Worldanimalprotection.org 2014). *Animal welfare* zvířat zahrnuje témata jako biologie, právo a etika, které jsou nezbytné pro pochopení, jakým způsobem můžeme zredukovat utrpení zvířat a zlepšit welfare.

8. Canisterapie

Označení canisterapie vzniklo složením latinského slova *canis* - pes a řeckého *therapeia* – léčení poruch (Hartl, Hartlová 2000). V České republice pojem canisterapie vymyslela a poprvé použila v roce 1993 PhDr. Jiřina Lacinová (Galajdová 2011).

V psychologickém slovníku je pojem canisterapie definován jako „využívání psů k léčebným účelům“ (Hartl, Hartlová 2000, str. 84).

Lenka Galajdová definuje canisterapii jako „způsob terapie, který využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka „(Galajdová 1999, str. 24). Také uvádí, že canisterapie je psychoterapeutická metoda, založená na kontaktu člověka se psem a jejich vzájemné pozitivní interakci.

Podstata canisterapie je v pozitivní emoci, kterou v člověku vyvolá kontakt se psem. Má celkově uklidňující účinek psychický i fyzický (Galajdová 2011).

8.1 Etologie psa

Pes domácí (*Canis familiaris*) je potomkem prvního lidmi domestikovaného druhu – vlka (*Canis lupus*). Fosilní nálezy domestikovaného psa se datují před 12 – 14 tisíci lety do západní Euroasie, zatímco genetická evidence ukazuje na Východní Asii více než před 15 tisíci lety (Svobodová 2011).

Ze všech zvířat žijících s člověkem mají psi nejlepší schopnost porozumět lidským sociálním potřebám. Specifické chování psů je výsledkem dlouhotrvajícího procesu domestikace, během níž došlo k zastavení vývoje na nedospělém stupni. Psi svým chováním připomínají spíše štěňata než dospělé vlky (Řičánková, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

8.1.1 Ontogeneze

Chování jedince, je vždy výsledkem interakce mezi genetickou predispozicí a okolním prostředím. Novorozená štěňata jsou zcela závislá na péči, jsou slepá, sluch i čich jsou velmi omezené. Během několika týdnů jsou psi schopni vyvinout širokou řadu schopností vnímání, motorických dovedností, a za několik málo týdnů je ukončena nejdůležitější vývojová cesta

v jejich životě. Proces z etologického hlediska je obecně rozdělen do 4 period: neonatální, tranzitivní, socializační a juvenilní (Svobodová 2011).

Neonatální perioda - štěňata jsou zcela závislá na péči matky. Reagují na taktilní stimuly a pach. Pohybují se pouze pomocí pomalého lezení a kývání hlavou. Vokalizace je omezena na kňučení. Krátké šetrné manipulace se štěňaty mohou mít pozitivní vliv na jejich pozdější odolnost vůči stresu a nemocem.

Pro plánovaný budoucí výcvik psa chovatelé ihned po narození štěněte sledují tzv. **biotonus**, který rozlišuje:

1. Štěně po vybavení z plodových obalů hledá zdroj mléka.
2. Štěně po vybavení z plodových obalů chvíli leží a následně aktivně hledá zdroj mléka.
3. Štěně se snaží dostat k matce, ale není schopno nalézt struky. Musí být ke struku přiloženo.
4. Neaktivní štěně – nehýbe se a nesaje (Svobodová 2011).

Pro využití v canisterapii jsou vhodná štěňata, jejichž chování se shoduje s body 3. a 4.

V této fázi ontogeneze je dobré se štěňaty manipulovat, brát do ruky, hladit je a denně vážit. Stimulace manipulací člověkem se nazývá handling. Častý kontakt s rukou člověka, především v rané ontogenezi, ale i v průběhu celého dalšího života zvířete, pozitivně stimuluje v mnoha směrech (Jebavý 2012). Handling v dospělosti je rovněž pozitivní, protože zčásti kompenzuje zvířatům ochuzené prostředí jejich standardního chovu a především přispívá k upevňování dobrých vlastností.

V tranzitivní periodě se začíná vyvíjet budoucí dospělé chování. Začíná od otevření očí a končí kolem 18. – 21. dne otevřením sluchových kanálů. V této době se vyvíjí motorické schopnosti a vokalizace začíná být proměnlivější. V tomto období je dobré přivykat štěňata na hluky a ruchy okolí (Svobodová 2011).

Socializační perioda, trvá mezi 3. – 10. týdnem života, kdy mladí psi začínají projevat celkem velké množství dospělého chování. Vyvíjí se sociální chování, štěňata si hrají, učí se. Tato fáze je velmi důležitá pro vytvoření sociálních vazeb s ostatními štěňaty, matkou, člověkem a případně dalšími členy prostředí, ve kterém se štěně pohybuje. Pokud je štěňatům odepřen kontakt s člověkem, může být obtížné ho později navázat a nechat se

následně člověkem manipulovat (Mikulica, In: Zooterapi ve světle objektivních poznatků 2007). Je důležité pokračovat v udržování individuálního kontaktu a vystavovat štěně kontaktu s cizími lidmi obojího pohlaví.

Juvenilní perioda - Do 8 měsíců je růst psa více méně ukončen, základní chování je relativně neměnné, zlepšují se motorické schopnosti. Mezi 6 a 14 měsíci psi většiny plemen vstupují do puberty, kde se rapidně vyvíjí sexuální a agresivní chování (Svobodová 2011).

8.2 Výběr vhodného psa pro canisterapii

Jedním ze základních přístupů při pořízení vhodného psa, by měl být správný a cílený výběr, nikoliv náhoda. Pes je nedílnou součástí canisterapeutického týmu. I ta nejlepší příprava, výchovné a výcvikové metody by nebyly nic platné, pokud nebude vybrán pes, který má odpovídající behaviorální předpoklady. Pro jakékoli pracovní využití jsou nejvhodnější psi vyrovnaného nervového typu (Eisertová, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Při volbě čistokrevného psa s průkazem původu je v rámci možností dopředu známa povaha a víme, jak bude pes vypadat v dospělosti. Naopak kříženec je velkou neznámou.

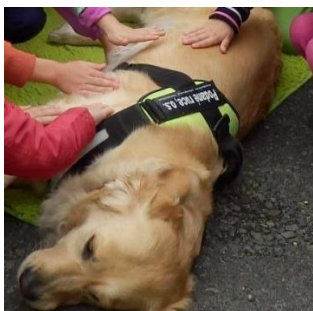
Zda zvolit štěně, nebo dospělého psa. U štěněte může být výchova od počátku směřována k budoucímu využití psa. Při pořízení dospělého psa se mohou negativně projevit jeho životní zkušenosti, které jsou většinou neznámé.

Otázkou je také, zda si pořídit psa, nebo fenu. Pro canisterapii jsou odborníky častěji doporučovány feny, protože jsou klidnější a ovladatelnější. Nevýhodou pro některé majitele mohou být omezení spojená s háráním feny. Mnoho psovodů využívá pro terapii kastovaná zvířata (Velemínský 2007).

8.2.1 Volba plemene

Při výběru plemene canisterapeutického psa je povaha nejdůležitějším prvkem. Pes musí být přátelský, kontaktní a hlavně neagresivní. Hravý pes se hodí spíše k dětem, při práci se seniory je vhodný pes klidnější. Důležitá je ovladatelnost zvířete během terapie. Pes musí reagovat a poslouchat povely psovoda (Eisertová, In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

V canisterapii jsou nejčastěji využívaná plemena psů labradorský retrívr, zlatý retrívr a border kolie.

Obr. 26 Zlatý retrívr (Zdroj: <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/>)

Obr. 27 Labradorský retrívr (Zdroj: <http://www.elvahelp.estranky.cz/>)

Obr. 28 Border kolie (Zdroj: <http://www.canisterapie.org>)

8.3 Welfare psa

Způsob jak zacházíme se zvířaty, působí zpětně na nás jako na lidi. Kvalita života zvířat totiž velmi významně ovlivňuje kvalitu života lidí. Pes bývá v rámci animoterapie vnímán jako pracovní nástroj. Měl by ale být považován za člena týmu, který má přesně definované

postavení a za kterého máme zodpovědnost. Do této zodpovědnosti patří i péče odpovídající požadavkům welfare (Svobodová 2011).

Welfare psa používaného v canisterapii se dá shrnout do jednoho pojmu – péče o psa. Ta zahrnuje několik vzájemně se prolínajících oblastí. Patří mezi ně např.:

- Péče o pohodu fyzickou – do této oblasti spadá věku a zátěži psa odpovídající výživa, péče o jeho dobrou fyzickou kondici, ustájení respektující zákon na ochranu zvířat (a s ním související předpisy), bezpečné výcvikové pomůcky, péče o srst.
- Péče zdravotní – patří do ní preventivní opatření jako očkování, odčervení, prevence proti zevním parazitům, pravidelné kontroly zdravotního stavu veterinárním lékařem. (Svobodová 2011).
- Péče o psychiku psa – důležité je předcházení tzv. „vyhoření“ psa, tedy stavu, kdy pes ztrácí zájem o komunikaci s lidmi, povely vykonává automaticky, bez radosti, naopak s viditelnou nechtí. Vyhoření psa lze předejít tím, že majitel dbá na to, aby pes nebyl přetěžován a měl dostatek času na odpočinek.

8.4 Metody canisterapie

V 80. letech 20. stol. se rozlišovalo mezi Animal Assisted Therapy (AAT) a Animal Assisted Activities (AAA). Později se tyto metody rozšířily ještě o další dvě a to Animal Assisted Education (AAE) a Animal Assisted Crisis Response (AACR).

8.4.1 AAT – Animal Assisted Therapy (Terapie za asistence zvířat)

Pes je zde nedílnou součástí léčby. Animal assisted therapy je určena k podpoře a rozvoji tělesných, emocionálních, sociálních a rozumových schopností klienta. Terapie je prováděna v rozmanitých prostředích a může být jak individuální, tak skupinová (Tichá In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

8.4.2 AAA – Animal Assisted Activities (Aktivity za asistence zvířat)

Tato metoda probíhá v různých prostředích a je zaměřena na zlepšení kvality života klienta. Vyžaduje se dohled vedení zařízení nebo určené zodpovědné osoby. Typickými technikami jsou hlazení zvířete, hry péče o zvíře, procvičování komunikace a paměti. Příkladem AAA

jsou pravidelné návštěvy domova důchodců, nebo dětských zařízení (Freeman In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Animal assisted activities se dále rozdělují na pasivní a interaktivní.

Pasivní AAA

Pozitivní efekt je již v pouhé přítomnosti zvířete. Například akvárium ve společenské místnosti nebo venkovní krmítko v domově pro seniory (Galajdová 1999).

Interaktivní AAA

Kdy dochází k vzájemné interakci mezi klientem a zvířetem. Nejčastější aktivitou je hlazení, česání, krmení, péče o psa a procházky s ním (Galajdová 1999).

8.4.3 AAE – Animal Assisted Education (Vzdělávání za asistence zvířat)

Animal assisted education spočívá v přítomnosti psa ve školní třídě. Hlavním cílem je přirozené zvýšení motivace k učení a osobnímu rozvoji. Nejčastějšími klienty jsou osoby se specifickými poruchami učení, chování nebo komunikace. Další cílovou skupinou jsou studenti běžných škol, kde se výuka zaměřuje na vztahy lidí a zvířat, biologii, motivaci k zodpovědnosti (Galajdová 2011).

8.4.4 AACR – Animal Assisted Crisis Response (Krizová intervence za pomoci zvířat)

Podstatou krizové intervence za pomoci zvířat je přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizové situaci, nebo prostředí. Nejčastějšími klienty jsou oběti katastrof nebo násilí a jejich rodinní příslušníci. AACR má za úkol zmírnit následky prožité krize u klienta. Přítomnost psa je uklidňující a odvádí pozornost od stresorů v okolí (Freeman In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

V České republice jsou canisterapeutičtí psi využíváni při požárech, povodních, evakuacích obydlí objektů apod.

8.5 Historie canisterapie

O cíleném využití psů v léčebných zařízeních se objevují zmínky již v 8. století ve Franské říši (Nerandžič 2006).

První dokumentovaná léčba za pomoci zvířat probíhala v 9. století v Belgickém Gheelu jako doplňková terapie zdravotně postižených. Také v Napoleonově armádě byli využíváni psi k vyhledávání raněných (Lacinová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků).

8.5.1 Historie v České republice

Canisterapie se začala v České republice ojedinele využívat na přelomu 80. a 90. let 20. století, v Ústavu sociální péče v Brně a v Psychiatrické léčebně v Praze, Bohnicích.

Nová občanská a zájmová sdružení, zabývající se canisterapií začala postupně vznikat až po roce 1989 (Nerandžič 2006).

První organizované aktivity za pomoci psů se začaly objevovat od roku 1993. S přispěním PhDr. Jiřiny Lacinové a občanského sdružení Filia. Odborné poznatky ze zahraničí se k nám dostávaly prostřednictvím Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům, která byla založena roku 1995 (Lacinová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků).

Lenka Galajdová, pokračovatelka v metodice provádění terapie v návštěvním programu Jiřiny Lacinové, založila v roce 1997 Canisterapeutickou společnost. Po zhruba třech letech se společnost rozpadla. V roce 2003 byla vytvořena Canisterapeutická asociace (CTA), která usilovala o status organizačního a odborného garanta jakékoliv canisterapeutické činnosti (Vojtěchová In: Zooterapie ve světle objektivních poznatků 2007).

Nejdéle fungující organizace v České republice, které umožňují složení zkoušky pro výkon canisterapie, jsou Podané ruce z. s., Canisterapeutické sdružení jižní Morava.

8.5.2 Historie ve Velké Británii

V anglickém Yorkshire byla v 90. letech 18. století založena klinika pro duševně nemocné, York Retreat. Zakladatelem byl William Tuke v jehož programu byla začleněna péče o zvířata, která měla naučit pacienty zodpovědnosti (Odendaal 2007).

V lednu 1974 se v Londýně konala první oficiální konference, která se zabývala humánně-animálními interakcemi (Odendaal 2007).

Organizace zabývající se canisterapií, které fungují dodnes, začaly vznikat koncem 70. a začátkem 80. let 20. století. Společnost Society for Companion Animal Studies, založena roku 1979 (Scas.org.uk 2013).

V roce 1983 vznikla organizace Pets As Therapy, která dodnes zprostředkovává návštěvy terapeutických psů v zařízeních sociálních služeb, nápravných institucích a školách. Další organizací je Canine Concern Scotland Trust, společnost, která vznikla ve Skotsku v roce 1988 za účelem zlepšit postavení psů a jejich majitelů ve společnosti (canineconcernscotland.org.uk 2014).

8.6 Srovnání vybrané britské a české canisterapeutické organizace

K srovnání jsem si vybrala Podané ruce, z.s. a britskou neziskovou organizaci Pets As Therapy. Kritériem výběru byla největší působnost organizace v dané zemi.

Pets As Therapy působí ve Velké Británii 32 let, od roku 1983 a její hlavní sídlo pro registraci je ve městě High Wycombe. Podané ruce, z. s. vzniklo v roce 2000. V české republice tedy působí 15 let. Sídlí v Moravskoslezském kraji, ve městě Frýdek-Místek.

Podané ruce se zabývají zprostředkováním canisterapeutických návštěv a pořádají zkoušky pro budoucí canisterapeutické psy. Cílovou skupinou jsou mentálně i tělesně postižené děti, zdravé děti, senioři. Canisterapeutické týmy pracují v domovech pro seniory, dětských domovech, ústavech sociální péče, mateřských školách (Podané ruce 2012).

Canisterapeutické týmy Pets As Therapy navštěvují shodné instituce jako Podané ruce, ale navíc v rámci programu Read 2 Dogs navštěvují žáky ve školách, přičemž je využívána metoda vzdělání za asistence zvířat –AAE (Pets As Therapy 2012).

U obou organizací se setkáme s pořádáním přednášek či seminářů, ať už pro cílovou skupinu nebo pro širokou veřejnost, stejná je také spolupráce týmů a to formou dobrovolnictví, hradí se organizaci roční členský poplatek. Podané ruce, z. s. 300 Kč, Pets As Therapy £19.

Pets As Therapy má v současné době přes 4500 aktivních canisterapeutických týmů a patří tak k největším organizacím svého druhu ve Velké Británii. Podané ruce má své týmy především na Moravě a ve Slezku, ale působí také v Čechách.

8.6.1 Canisterapeutické zkoušky

Canisterapeutické zkoušky může absolvovat psůvod starší 18 let. Podané ruce umožňují složení zkoušek i mladistvým ve věku 15 - 18 let, ale vykonávat canisterapii mohou pouze pod vedením plnoletého canisterapeuta. Pets As Therapy neumožňuje zkoušky mladistvým, navíc je v Británii požadavkem doložení dvou charakterových referencí a prokázání vlastnictví psa trvajícím nejméně šest měsíců (Pets As Therapy 2012).

Požadavek na věk psů při skládání zkoušek je odlišný. Podané ruce požaduje věk 12 měsíců pro psy malých plemen, 15 měsíců pro střední plemena a 18 měsíců pro velká. Pets As Therapy požaduje věk psů od 9 měsíců.

Samozřejmostí je, aby pes byl zdravý a měl v pořádku všechna potřebná očkování. U obou organizací je požadováno, aby pes dokázal:

- Jít na povoleném vodítku, aniž by tahal a bez použití stahovacího obojku.
- Nechat se hladit a vést cizím člověkem, povolit zkoušejícímu aby mu zkontroloval ocas, tlapy a uši.
- Přiměřeně reagovat na nenadálý hluk a rušno v místnosti, kde probíhá testování.

Zajištění ochrany zvířat při veřejném vystoupení a dodržení podmínek welfare psů mají Podané ruce zpracovány v řádu ochrany zvířat (Podané ruce 2012). Pets As Therapy na svých internetových stránkách uvádí několik samostatných opatření jako před - návštěvní uvážení, zda je pes schopný terapii absolvovat, předcházení rizik již při samotných terapiích, jak ze strany klientů, tak zvířat (Pets As Therapy 2012).

Tabulka č. 2 Srovnání organizací Podané ruce o.s a Pets As Therapy

	 <p>Podané ruce o.s</p>	 <p>Pets As Therapy</p>
Rok založení, Stát	2000, Česká republika	1983, Velká Británie
Metody canisterapie	AAT – Terapie za asistence zvířat AAA – Aktivity za asistence zvířat	AAT – Terapie za asistence zvířat AAA – Aktivity za asistence zvířat AAE – Vzdělávání za asistence zvířat
Požadavky u canister. zkoušek	Zkoušky mohou vykonat i mladiství Věk psů: 12 měsíců malá plemena 15 měsíců střední plemena 18 měsíců velká plemena	Zkoušky může absolvovat psovod starší 18 let Doložení dvou charakterových referencí Prokázání vlastnictví psa, nejméně 6 měsíců Věk psů: 9 měsíců všechna plemena
Zajištění ochrany zvířat při veřejném vystoupení	Řád ochrany zvířat	Samostatná opatření: Před-návštěvní uvážení, zda je pes schopný terapii absolvovat Předcházení rizik při terapiích

9. Závěr

Bakalářská práce ve své první části popisuje jednotlivé terapie se zvířaty a seznamuje s konkrétními druhy zvířat, které mohou být v terapiích využívána. Také jsou zde zmapovány zastřešující organizace, významná je organizace IAHAIO, která zkoumá vztahy mezi lidmi a zvířaty. Aby animoterapie měla co nejlepší výsledky, je nutné poznat chování zvířete, se kterým jsme v kontaktu. V tomto nám pomáhá vědní obor etologie.

I zvíře jako součást terapeutického týmu, má svá práva, která by měli lidé dodržovat. Ochrana těchto zvířat je ošetřena v zákoně 246/1992 Sb. o Ochráně zvířat proti týrání, zejména § 8 Ochrana zvířat při veřejném vystoupení. Důležitým pojmem je welfare zvířat překládáno jako dobré životní podmínky zvířat, zpracovaných do pěti svobod.

Canisterapie je definována jako terapie, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. V této kapitole jsou kromě etologie psa, ontogeneze a výběr vhodného psa popsány také jednotlivé metody canisterapie a přehled historie canisterapie v České republice a ve Velké Británii.

V poslední části jsou srovnány dvě organizace zabývající se canisterapií. Velmi příjemným zjištěním je, že ačkoliv canisterapeutická centra ve Velké Británii fungují více než dvojnásobně delší dobu než v České republice, jejich stav je podobný. Obě země dbají o legislativní úpravu pravidel provozování, welfare canisterapeutických psů, ale také mají snahu o vzdělávání veřejnosti a přesvědčení o léčebném účinku zvířat na lidi.

10. Seznam literatury

GALAJDOVÁ, L.: Pes lékařem lidské duše. 1999, Grada Publishing. 160 str. ISBN: 80-7169-789-3

GALAJDOVÁ, L., GALAJDOVÁ, Z.: Canisterapie – Pes lékařem lidské duše. 2011, Portál. 168 str. ISBN: 978-80-7367-879-1.

HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: Psychologický slovník. 2010, Portál. 800 str. ISBN: 978-80-7967-686-5

JEBAVÝ, L. a kol.: Etika chovu a etologie zvířat. 2012, Česká zemědělská univerzita v Praze. 277 str. ISBN: 978-80-213-2282-0.

JISKROVÁ, I. a kol.: Hiporehabilitace. 2012, Mendelova univerzita v Brně. 150 str. ISBN: 978-80-7375-635-2.

KOLEKTIV AUTORŮ: Využití vybraných zvířat v zoorehabilitaci. 2012, Česká zemědělská univerzita v Praze. 106 str.

KOLEKTIV AUTORŮ, editor VELEMÍNSKÝ, M.: Zooterapie ve světle objektivních poznatků. 2007, Dona. 335 str. ISBN: 978-80-7322-109-6.

NERANDŽIČ, Z.: Animoterapie aneb jak nás zvířata léčí. 2006, Albatros. 159 str. ISBN: 80-00-01809-8.

ODENDAAL, J.: Zvířata a naše mentální zdraví. 2007, Brázda. 173 str. ISBN: 978-80-209-0356-3

SBORNÍK PŘÍSPĚVKŮ: Mezinárodní seminář o zooterapiích: Tvorba metodiky. 2004, Sdružení Filia Brno. 90 str. ISBN: 80-239-3591-7.

SVOBODOVÁ, I. a kol.: Praktické využití psů v zoorehabilitaci. 2011, Česká zemědělská univerzita v Praze. 193 str. IBN: 978-80-213-2197-7.

VESELOVSKÝ, Z.: Etologie: Biologie chování zvířat. 2005, Academia. 407 str. ISBN: 80-200-1331-8.

WEBSTER, J.: Životní pohoda zvířat: kulhání k ráji. 2009, Práh. 291 str. ISBN: 978-80-7252-264-4.

Internetové zdroje:

AOVZ.cz, 2007: O asociaci Dostupné na:

http://www.aovz.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=5&Itemid=81

Naposledy navštíveno 11. 1. 2015

AboutCats.cz, 2014: Plemena koček dostupné na:

<http://www.aboutcats.estranky.cz/clanky/plemena-kocek/> Naposledy navštíveno 13.2.2015

Ararauna.cz, 2014: Atlas Dostupné na: <http://www.ararauna.cz/atlas/> Naposledy navštíveno 21.2. 2015

BioLib.cz, 2014: Taxonomický systém Dostupné na:

<http://www.biolib.cz/cz/taxon/id14772/#system> Naposledy navštíveno 18.2.2015

Canineconcernscotland.org.uk, 2014: About Dostupné na:

<http://www.canineconcernscotland.org.uk/#!/about/aboutPage> Naposledy navštíveno

10. 2. 2015

Delta society.com.au, 2014: About us, Dostupné na:

<http://www.deltasociety.com.au/pages/about-us-about-us-122.html> Naposledy navštíveno

20. 2. 2015

ElvaHelp.cz, 2014: Canisterapie Dostupné na:

<http://www.elvahelp.estranky.cz/clanky/canisterapie.html> Naposledy navštíveno 23.1.2015

Farma u lesa, 2009: Zvířata na farmě Dostupné na: <http://www.farmaulesa.cz/cs/zvirata-na-farme> Naposledy navštíveno 18.1.2015

Fawc.org.uk, 2009: Five freedoms Dostupné na: <http://www.fawc.org.uk/freedoms.htm> Naposledy navštíveno 14. 1. 2015

Huculové.cz, 2014: Huculský kůň Dostupné na: <http://www.huculove.cz/Huculsky-kun.html> Naposledy navštíveno 11.1.2015

Chov zvířat.cz, 2014: Kočky Dostupné na: <http://www.chovzvirat.cz/kocky/> Naposledy navštíveno 14.1.2015

Chs.unas.cz, 2009: Společnost Dostupné na: <http://chs.unas.cz/index.php?strana=spolecnost> Naposledy navštíveno 11. 1. 2015

Iahaio.org, 2014: Declaration, Dostupné na: <http://www.iahaio.org/new/index.php?display=declarations> Naposledy navštíveno 14. 1. 2015

iFauna.cz, 2014: Články Dostupné na: <http://www.ifauna.cz/clanky/> Naposledy navštíveno 22.2.2015

Lamacentrum.cz, 2014: Všechno o lamách Dostupné na : <http://www.lamacentrum.cz/Vsechno-o-lamach.html> Naposledy navštíveno 24. 2. 2015

Lamafarma.cz, 2008: O nás Dostupné na: <http://www.lamafarma.cz/index.php?clanek=34> Naposledy navštíveno 11.1.2015

Nchk.estranky.cz, 2015: O nás Dostupné na: <http://www.nchk.estranky.cz/> Naposledy navštíveno 24. 2. 2015

Papouščí zoo.cz, 2014: Chované druhy Dostupné na: <http://www.papouscizoo.cz/chovane-druhy-papousku--4.html> Naposledy navštíveno 30.1.2015

Pets As Therapy, 2012: About a charity, Dostupné na: <http://www.petsastherapy.org/about-us/about-the-charity> Naposledy navštíveno 23. 3. 2015

Podané ruce, 2012: O nás, Dostupné na: <http://podane-ruce-canisterapie.webnode.cz/o-nas/> Naposledy navštíveno 14.4. 2015

Sbírka zákonů České republiky. Praha: Ministerstvo vnitra, 1934-2008. ISSN 1211-1244

Scas.org.uk, 2013: About us, Dostupné na: <http://www.scas.org.uk/about/> Naposledy navštíveno 2. 3. 2015

Worldanimalprotection.org, 2014: Také action, Dostupné na: <http://www.worldanimalprotection.org/take-action/back-universal-declaration-animal-welfare> Naposledy navštíveno 19. 2. 2015

11. Seznam zkratk:

AAT – Animal Assisted Therapy

AAA – Animal Assisted Activities

AAE – Animal Assisted Education

AACR – Animal Assisted Crisis Response

CTA – Canisterapeutická asociace

IAHAIO - International Association of Human – Animal Interaction Organization

ESAAT - European Society for Animal Assisted Therapy

AOVZ - Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům

ČHS - Česká hiporehabilitační společnost

NCHK – Nezávislý chovatelský klub

FIFe – Fédération Internationale Féline

WCF – World Cat Federation

FAWC – Farm Animal Welfare Council

WSPA – World Society for the Protection of Animal

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Lubica Oczková
Katedra:	Katedra biologie
Vedoucí práce:	Mgr. Kristýna Janišová
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Terapie se zvířaty se zaměřením na canisterapii
Název v angličtině:	The Animal – assisted therapy with focus on canistherapy
Anotace práce:	Práce se zabývá terapiemi se zvířaty se zaměřením na canisterapii. Cílem je zmapovat organizace zabývající se animoterapií a právní předpisy zabývající se ochranou zvířat při veřejném vystoupení. V části zaměřené na canisterapii je popsána její historie v České republice a ve Velké Británii, dále srovnání dvou organizací zabývajících se canisterapií v těchto zemích.
Klíčová slova:	animoterapie, ochrana zvířat, historie canisterapie
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the animal-assisted therapy with a focus on canistherapy. The goal is chart organizations occupied with animal therapy and law regulations deals with animal protection on public appearance. In part aimed at canistherapy is described history in Czech republic and in the Great Britain and comparison of two organizations in these countries.
Klíčová slova v angličtině:	animal therapy, animal protection, history of canistherapy
Přílohy vázané v práci:	
Rozsah práce:	44
Jazyk práce:	Čeština

